

УДК 004.825

Г.В. Єфімов

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів

ВОЄННА ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ, ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню проблем забезпечення національної безпеки України, яка багато в чому залежить від чіткого визначення категорійно-понятійного апарату, який регламентує діяльність державних структур у цій сфері, сутності та функцій Воєнної організації держави, сектору безпеки, їх складу, структури й основних завдань при забезпеченні обороноздатності та суверенності країни.

Ключові слова: поняття, категорія, термін, визначення, Воєнна організація держави, сектор безпеки, військові формування.

Вступ

Постановка проблеми. Розпад біполярної структури світу та набуття провідними країнами світу, насамперед НАТО, значної сукупної воєнної, технологічної та фінансово-економічної переваги не завадили зростанню впливу націоналістичних та релігійних течій і сил, поширенню сепаратистських настроїв. З'явилися держави, де знайшли благодійне підґрунтя для існування й експансії радикалізм (релігійний, етнічний, інший) та тісно пов'язаний з ним міжнародний тероризм. З огляду на це, можна зробити висновок, що військова сила продовжує залишатися одним із важливих інструментів державної політики та має тенденцію до набуття більшої ваги в міжнародних відносинах у найближчому майбутньому. Тому питання дослідження стану і подальшого розвитку складових забезпечення національної безпеки України є не тільки важливими і актуальними, а і життєво необхідними. Відповідно, одним із основоположних заходів забезпечення обороноздатності держави, слід вважати побудову стійкої системи державного та військового управління, їх органічного поєднання на підставі досконалої нормативно-правової законодавчої бази. Слід зазначити, що до теперішнього часу така законодавча база досконало не розроблена, насамперед це стосується сфери залучення Збройних Сил України до локалізації внутрішнього збройного конфлікту, зокрема для боротьби з незаконними збройними формуваннями з одночасним унеможливленням вторгнення ззовні на територію України військових формувань агресора для збройної підтримки незаконними збройними формуваннями. При цьому не враховується, що вирішення конфліктів може бути досягнуто лише сукупністю заходів, які реалізуються послідовно або паралельно складовими Воєнної організації держави (ВОД) за допомогою як невоєнних так і військових сил та засобів. Політична нестабільність та суперечності між гілками влади за роки незалежності держави призвели до того, що структурні елементи ВОД свавільно розподілялися між різними силови-

ми відомствами, їх реформування здійснювалося без врахування ролі і місця у структурі ВОД. Следствием цього стало те, що категорійно-поняттєвий апарат, який використовується у сфері забезпечення національної (воєнної) безпеки, перебуває поки що в стадії стагнації. Відсутність системності в розробленні категорійно-поняттєвого апарату й чітких і загальноновизначених визначень деяких базових категорій і термінів та суперечливе їх застосування в різних документах стримують розроблення й практичне впровадження сучасних методів, моделей і методик стратегічного планування та управління забезпеченням національної (воєнної) безпеки, а також не сприяє підвищенню їх ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичний досвід свідчить, що без узгодження проблем цивільного та військового управління не можливе забезпечення обороноздатності держави. У вітчизняній науковій літературі існують лише поодинокі дослідження, які в тій, чи іншій мірі стосуються проблем становлення та розвитку ВОД. До них слід віднести в першу чергу роботи В. Говорухи, В. Горovenко, О. Гриненка, А. Гриценко, С. Нечхаєва, Л. Полякова, А. Семенченко, В. Телелима, В. Шамрая [1 – 9]. Але, на наш погляд, у вітчизняній науці, ВОД, як суспільний феномен, не отримала належного наукового висвітлення. Переважно дослідження цього поняття стосуються лише можливих функцій ВОД, але поза увагою залишається розгляд самої теорії воєнної організації, концепції її розвитку, чинників, які впливають на її зміст і структуру, а також проблеми управління її складовими при виконанні особливих завдань під час впровадження правових режимів надзвичайного та воєнного стану.

Недостатньо розробленими залишаються проблеми визначення ролі та місця органів державного управління та місцевого самоврядування щодо здійснення тісної взаємодії з військовим командуванням, керівництвом силових структур при організації територіальної оборони, запобіганні терористичній діяльності, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тех-

ногенного та природного характеру та при виконанні спільних завдань в інших кризових ситуаціях.

Однією з причин другорядного ставлення до проблеми всебічного забезпечення діяльності Воєнної організації в українському суспільстві є помилкова думка політиків про відсутність безпосередньої воєнної загрози для нашої держави. На сьогодні в офіційних документах та науковій літературі сутність таких понять та категорій, як “система забезпечення національної безпеки”, “Воєнна організація держави”, “сектор безпеки”, “військові формування”, “силові структури”, “правоохоронні органи”, “особливий період”, “особливі умови” тощо, мають різне трактування, хоча на них повинні базуватися основні засади воєнної безпеки держави. Не існує єдиних поглядів на зміст, структуру та функції цих понять. На наш погляд, це пов’язано з тим, що сучасна воєнна реформа в державі, ще не вийшла на рівень визначення необхідності здійснення сукупності кількісно-якісних перетворень структури та функцій ВОД відповідно до сучасних викликів національної безпеки держави.

На нашу думку, недосконалість категорійно-поняттєвого апарату й відсутність єдиного методичного підходу до розроблення системи стратегічних документів (визначають розвиток сфери забезпечення національної безпеки) обмежують можливості розроблення та застосування формальних методів і моделей у процесі формування та реалізації державної політики й державного управління у сфері забезпечення національної безпеки. А це призводить до зниження об’єктивності й ефективності застосування визначених методів і моделей. Не встановлено їх зв’язку з такими термінами як “надзвичайний стан”, “надзвичайна ситуація”, “воєнний стан”, “особливий період” тощо. У зв’язку з цим, вважаємо, що назріла потреба поставити в порядкування й подальший розвиток термінологічного апарату теорії та практики забезпечення воєнної та в цілому національної безпеки на наукову основу, що сприяло б підвищенню ефективності управлінської діяльності. З позицій системного підходу проаналізовано й уточнено зміст деяких термінів, що стосуються заходів забезпечення обороноздатності держави, та запропоновано підхід щодо приведення їх у відповідність до існуючих теоретичних положень.

Мета статті полягає у визначенні науково-теоретичних засад функціонування структурних елементів ВОД щодо забезпечення національної безпеки держави, характеристик стану законодавчої та нормативно-правової бази, яка регламентує функціонування ВОД, уточненні категоріально-поняттєвого апарату через визначення сутності та змісту категорій “Воєнна організація держави” та “сектор безпеки” в їх діалектичній єдності.

Основний матеріал

З метою вирішення поставленої проблеми необхідно звернути увагу на той факт, що теорія та

практика процесу забезпечення національної безпеки, як і загалом воєнне мистецтво, безперервно розвиваються, збагачуються новими положеннями, для означення сутності яких вживаються відповідні поняття, категорії, терміни та визначення, в тому числі й наукові. Відповідно, для розуміння процесу організації забезпечення національної безпеки необхідно чітко окреслення категоріально-поняттєвого апарату. У зв’язку з цим необхідно зупинитися на теоретичній базі цього питання. Так, “поняття” – це форма мислення, яка в узагальненій формі відображає предмети, явища дійсності та зв’язки між ними, яка фіксує загальні специфічні ознаки, відображає суттєві властивості та відносини процесів і явищ (у тому числі ти, які стосуються забезпечення національної та воєнної безпеки держави).

Наступною за ієрархією виступає “категорія”, яка повинна визначати найбільш загальне і фундаментальне поняття, відображати загальні суттєві властивості й відносини явищ дійсності і знання (наприклад цивільно-військових відносин).

В свою чергу, під “терміном” розуміється слово або словосполучення, що позначає чітко окреслене спеціальне поняття певної галузі науки, (в тому числі й воєнної стосовно знань про війну, збройні конфлікти і воєнну безпеку), зовнішнє словесне вираження змісту їхніх понять і категорій. Разом з цим, “науковий термін” – це вже не лише слово, а втілення сутності розглядуваного явища чи процесу. Сукупність термінів створює термінологічний апарат як у певній галузі досліджень, так і загалом у конкретній теорії (наприклад, теорії ВОД). Терміни відмежовуються від слів повсякденної мови чіткою семантичною окресленістю та специфічністю висловлюваних понять. Терміном прийнято та необхідно визначати суть, тобто те, яке поняття він втілює, за його допомогою можна точно виразити спеціальне поняття.

Останньою в ієрархії виступає дефініція або “визначення”, яке дає змогу уточнити предмет розгляду, дати однозначну його характеристику, відобразити суттєві властивості, що йому притаманні [10, 11].

Воєнні поняття і категорії, як терміни і визначення, є важливим інструментом цивільно-військових відношень, воєнно-наукового пізнання, базою створення сучасної та ефективної моделі ВОД, однією з форм передавання та поширення знань щодо забезпечення воєнної та національної безпеки держави. Відсутність спільних визначень певних термінів ускладнює спілкування спеціалістів у сфері забезпечення обороноздатності України.

Проведений аналіз 24 основних нормативно-правових актів, які стосуються забезпечення воєнної та в цілому національної безпеки держави та на підставі яких здійснюють свою діяльність «силові структури» України, органи державної влади та місцевого самоврядування свідчить, що за умов частішої зміни керівників міністерств та відомств, різних по-

глядів на забезпечення національної та воєнної безпеки, розроблена значна кількість законодавчих документів. Вони входять в протиріччя між собою, зокрема розбіжності категорійно-понятійного апарату, про непослідовність, дублювання, і в деяких випадках неконкретність функцій, які покладаються, а головне яким чином і через кого здійснювати координацію дій та організувати взаємодію з військовим командуванням. З теоретичної точки зору, якщо правильно розставити акценти, цей процес виглядає логічним, всі законодавчі акти фактично базуються на основному законі – Конституції України [12] та повинні бути діалектично взаємопов'язані. Разом з тим не мають ні ієрархічної структури, ні горизонтальних зв'язків між собою. Тому на практиці стан цієї складної справи виглядає зовсім інакше.

Виходячи з цього, при застосуванні ЗС України, виникає необхідність чіткого узгодження способів залучення всіх військових формувань та правоохоронних органів за їх функціональним призначенням при відбитті агресії, у внутрішньому конфлікті, міжнаціональному і міжконфесійному конфліктах, в умовах масових терористичних актів та заворушень, при ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру тощо.

В сучасних умовах, залишається невирішеним головне протиріччя, між вузькопрофесійним розумінням поняття оборони і дійсною роллю ВОД і сектору безпеки у забезпеченні воєнної та національної безпеки держави. З цього приводу слід зазначити, що західні фахівці визначають, що різноманітні нетрадиційні воєнні операції вимагає перегляду підходів до організації взаємодії збройних сил із різноманітними державними і комерційними структурами на основі нових принципів, підходів щодо подальшого розвитку видів, форм і способів дій військ (сил). Так, після вересневих терактів 2001 року, з метою розширення правової бази боротьби з тероризмом і посилення ролі міністерства оборони і збройних сил країни в забезпеченні внутрішньої безпеки конгрес США прийняв шість нових законів які регламентують участь збройних сил в операціях по встановленню законності та правопорядку в державі, зокрема: участь в операціях у боротьбі з тероризмом на території США; в операціях надання допомоги цивільним структурам; в операціях у боротьбі з наркобізнесом; в операціях з ліквідації наслідків стихійних лих, значних аварій та катастроф; в операціях проти розповсюдження зброї масового ураження [13].

На сьогодні в офіційних документах та науковій літературі суть категорії “Воєнна організація держави”, на якій повинні базуватися основні засади воєнної безпеки держави, має різне трактування. Не існує єдиних поглядів на зміст, структуру та функції цього поняття. Це пов'язано з тим, що сучасна військова реформа в державі, ще не вийшла на рівень визначення необхідності здійснення сукупності кількісно-якісних перетворень структури та функцій

ВОД відповідно до сучасних викликів. Проведений в серпні 2007р. за ініціативою Міністерства оборони України науково-практичний семінар щодо трактування термінів “воєнна організація держави” та “військове формування” із залученням представників практично всіх зацікавлених структурних органів держави засвідчив, що в суті цієї проблеми є велика плутанина навіть на найвищому, законодавчому рівні [8]. Неясне уявлення про призначення і задачі ВОД, в першу чергу керівників державного апарату (оскільки немає чіткого уявлення про сутність війн і збройних конфліктів майбутнього, ролі і місця в них усіх державних структур), прирікає сучасну воєнну реформу на марну витрату матеріальних, інтелектуальних і моральних ресурсів країни. Необґрунтовано тривалу воєнну реформу можливо пояснити саме цією методологічною помилкою та погоджуємося з висновком, що можливість війн і збройних конфліктів, способи і форми їх ведення, диктуються логікою воєнної політики держави, станом воєнної науки в її органічному сполученні з досягненнями інших наук, які «охоплюють усі питання воєнної теорії і практики, зв'язані з будівництвом, підготовкою і діями ЗС держави в мирний і воєнний час, а також з підготовкою населення та країни на випадок війни» [14]. Разом з цим, на нашу думку, випускається з виду такий важливий напрям роботи, як організація координації дій та взаємодії всіх силових структур держави між собою та між органами державної влади і місцевого самоврядування на всіх рівнях, хоча, як свідчить досвід сучасних воєнних конфліктів, цей фактор набирає особливої актуальності. Такий підхід призвів до того, що лише в 2003р. вперше дано офіційне, проте, на наш погляд, досить не чітке визначення поняття сутності ВОД, як «сукупності органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до законів України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем з боку суспільства і безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз». При цьому конкретно не визначено, які формування до неї належать, наведені лише загальні суб'єкти забезпечення національної безпеки, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем з боку суспільства і безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз [15].

Виходячи з цих визначень, виникає питання, чи входять правоохоронні органи, як органи державної влади, до складу ВОД? Аналізуючи зміст Указу Президента України “Про стратегію національної безпеки України” [16], можна зробити висновок, що ці поняття розглядають окремо. Так, розділ 3.9 цього Указу має назву “Розвиток системи демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави”. В такому випадку, вилучення формувань правоохорон-

них органів зі складу ВОД, раціональним і доцільним вважати важко, так як втрачається сенс вищеведеного визначення ВОД [15].

Відповідно до положень Закону України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави” “Воєнна організація держави – це охоплена єдиним керівництвом сукупність органів державної влади і військових формувань, утворених відповідно до Конституції та законів України, діяльність яких перебуває під демократичним контролем суспільства і, відповідно до Конституції та законів України, безпосередньо спрямована на виконання завдань захисту інтересів держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, [17].

На аналізі цих визначень доцільно зупинитися детальніше. Незважаючи на те що обидва закони приймалися практично одночасно, визначення поняття ВОД в них хоч і близькі за змістом, але мають розбіжності. Крім того, в наведених визначеннях залишилися поза увагою такі важливі складові ВОД, як сектор наукового і промислового комплексів, які працюють на оборону. Слід зазначити, що не враховані і такі важливі її складові, як іррегулярні формування (партизанські та формування народного ополчення), які зіграли далеко не останню роль у визвольній боротьбі.

Не підлягає сумніву, що на ВОД покладається завдання захисту інтересів держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, разом з цим визначення “перебуває під демократичним контролем суспільства” вже викликає певний сумнів в ефективності такого формування, адже одна з основних функцій ВОД є врегулювання кризових ситуацій, що вимагає введення досить значних обмежень у діяльності цього ж суспільства в цих складних умовах, і відповідно вже знайшло відображення у відповідних нормативно-правових актах [18, 19]. А з огляду на тенденцію швидкоплинності воєнних дій у сучасних війнах і збройних конфліктах, ступінь демократичного цивільного контролю над ВОД відносно мирного часу буде незрівнянно нижчим.

Не внесли ясності в дослідження цього питання і подальші публікації в науковій літературі, хоча пропозиції щодо вирішення цієї проблеми дають автори наукових публікацій [6 – 8], де пропонують свої погляди на формування категорій “Воєнна організація держави”, “військове формування” та на вдосконалення системи управління і функціонування ВОД, але ці пропозиції не отримали практичної реалізації. Разом з тим, “Стратегією національної безпеки України” [16], визнана необхідність удосконалення системи управління національною безпекою, зокрема поставлене завдання розробки “Концепції розвитку Воєнної організації держави”. Крім того, цим же державним актом вводиться термін “сектор безпеки”, який набуває правового статусу,

але не має нормативного визначення, проте свідчить про його необхідність. Це пов’язано з тим, що міжнародні організації, ЄС і НАТО вже розглядають оборону і безпеку в діалектичній єдності. Так, фахівцями Департаменту воєнної політики та стратегічного планування Міністерства оборони України дається наступне визначення сектору безпеки – це охоплена єдиною системою стратегічного планування сукупність органів державної влади, Воєнної організації держави та правоохоронних і спеціальних органів, діяльність яких перебуває під демократичним контролем суспільства та безпосередньо спрямована на формування й реалізацію політики внутрішньої та зовнішньої безпеки [6]. Безперечно, що сектор безпеки є сегментом державного апарату призначеного для забезпечення функціонування держави (в якості «категорія»), окреслює найбільш загальне поняття, що відображає загальні властивості стратегічного планування з метою забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки).

На перший погляд, дійсно ВОД повинна входити до складу сектору безпеки, але тільки у мирний час. Тому, ми погоджуємося з думкою ряду фахівців, що у широкому розумінні до сектору безпеки повинні входити ті урядові органи та організації, які мають право застосовувати силу або вживати спеціальних заходів для захисту конституційного устрою і незалежності держави, життя і власності громадян, забезпечення законності та правопорядку, відповідають за формування й реалізацію зовнішньої та внутрішньої політики, екологічну й інформаційну безпеку тощо [6]. Разом з тим, з введенням в дію правового режиму воєнного стану, початком особливого періоду, навпаки домінуючим стає ВОД, так як забезпечує захист незалежності й територіальної цілісності держави, а діяльність всіх інших структур державного апарату спрямована на забезпечення виконання цих головних завдань. Таким чином, в особливий період структура ВОД стає домінуючою по відношенню до сектору безпеки. У такому випадку набуває сенсу ствердження, що склад, структура та пріоритетні напрями діяльності ВОД залежать від стану, в якому перебуває держава, – в умовах мирного часу, правових режимів надзвичайного або воєнного стану (особливого періоду), від рівня розвитку суспільства, соціально-економічної та науково-технічної бази, розвитку засобів збройної боротьби, умов внутрішньо- та зовнішньо-політичної обстановки [7]. На наш погляд, з метою усунення розбіжностей у трактуванні, в особливий період, у вузькому розумінні сектор безпеки повинен бути практично тотожним ВОД.

Категорія ВОД не повинна мати подвійного тлумачення, разом з тим містити в собі елементи як екстенціонального так і інтенціонального визначення, чітко та конкретно визначати суб’єкти, які входять до її складу. Аналізуючи зміст та структуру

ВОД, слід звернути увагу, на чітке визначення поняття сутності воєнної безпеки України, як стану захищеності національних інтересів, її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканості від посягань із застосуванням воєнної сили, що є складовою національної безпеки України. При цьому головна мета забезпечення воєнної безпеки України полягає перш за все в усуненні як зовнішніх так і внутрішніх загроз національній безпеці України у воєнній сфері та створення сприятливих умов для гарантованого захисту національних інтересів [20]. В свою чергу стратегія національної безпеки України повинна забезпечити узгодження мети, завдань, умов і засобів виконання довгострокової комплексної програми практичних дій щодо забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз та бути основою для комплексного планування діяльності органів державної влади у сфері оборони і національної безпеки [15].

Виходячи з наведеного, як воєнна безпека так і стратегія національної безпеки охоплює комплекс заходів протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам національної та воєнної безпеки, особливо в умовах коли суттєва грань між ними зникає. Крім того, співпадають основні спільні принципи у забезпеченні заходів національної та воєнної безпеки України. Це вимагає, на наш погляд, залучення всього державного апарату, особливо в сучасних умовах нестабільної і швидкоплинної воєнно-політичної обстановки та в умовах значного скорочення ЗС України. Тому сфера діяльності ВОД, як складової державного апарату, вже не може окреслюватися лише рамками небезпек і загроз національним інтересам України в оборонній сфері, а на наш погляд, хоча і опосередковано, розповсюджується на інформаційну, економічну, екологічну безпеку.

У зв'язку з цим, на наш погляд, категорія ВОД повинна бути стійкою до змін законодавчої бази і поширюватися на всі сфери діяльності держави, як у мирний час, так і у загрозливий та особливий періоди, під час введення в дію правових режимів надзвичайного та воєнного стану, здійснення заходів територіальної оборони. З метою виключення зазначених недоліків і врахування наведених вище вимог, ми пропонуємо наступне визначення розглянутого поняття. Воєнна організація держави – це складна, багаторівнева функціональна частина держави, яка базується на системі загальнодержавних, воєнних та спеціальних заходів і призначена для забезпечення зовнішньої та внутрішньої безпеки країни, передусім у воєнній сфері; забезпечення збройного захисту національних інтересів держави від зовнішніх і внутрішніх воєнних загроз в умовах виникнення воєнних конфліктів різної інтенсивності; здійснення правоохоронної діяльності в особливих умовах функціонування держави відповідно до чинного законо-

давства; захисту населення у випадках надзвичайних ситуацій техногенного, природного характеру та можливих проявів терористичної та диверсійної діяльності. До ВОД належать ієрархічно визначені законодавством України: державні органи влади; війська, інші військові формування та органи управління; воєнізовані, іррегулярні, невоєнізовані і спеціальні формування міністерств та відомств та органи управління ними; правоохоронні органи; підприємства та установи незалежно від форм власності, що виконують завдання у сфері воєнної безпеки, організації та заклади наукового та економічного сектору, які становлять основу забезпечення воєнної безпеки та призначені для виконання завдань забезпечення оборони і національної безпеки держави і охоплені єдиним державним керівництвом. Конкретний склад і чисельність зазначених структур, визначається на районному, обласному, регіональному, державному рівнях, залежно від територіально-адміністративного поділу України і відображається у визначених планах міністерств, відомств, установ, організацій, закладів та узагальнюється у відповідних планах територіальної оборони на всіх рівнях. Основна їх діяльність у мирний час спрямована на вирішення завдань із забезпечення воєнної безпеки держави (запобігання військовій загрози), а в особливих умовах – на забезпечення збройного захисту держави, її територіальної цілісності, за умов сприяння визначених законодавством суб'єктів демократичного цивільного контролю виконання покладених на ВОД завдань, у суворій відповідності до визначених повноважень та обмежень. Збройні сили України становлять ядро ВОД.

З однієї сторони, це визначення має виражений екстенсійний характер та несе в собі всі недоліки притаманні даному типу, перш за все їх громіздкий характер, з іншої – є необхідним, з метою розуміння його сутності, виключення двоякості тлумачення. В скороченому вигляді, як поняття синонім, може мати наступне визначення: Воєнна організація держави – це складова частина держави, яка призначена для забезпечення її національної безпеки та оборони від внутрішніх та зовнішніх загроз, яка поєднана інтегрованою системою воєнно-цивільного управління.

Висновки

Таким чином, чітке визначення категорійно-понятійного апарату, відповідно сутності, функцій, місця та ролі ВОД і її складових в системі забезпечення національної безпеки держави, на наш погляд, на сучасному етапі потребує не стільки подальшого дослідження, скільки всебічного аналізу та систематизації накопиченого наукового матеріалу з метою розв'язання комплексу окреслених проблем. Потребує системного підходу, насамперед у розробленні ефективної Концепції розвитку ВОД, яка визначила б основні за-

сади, принципи забезпечення державної і суспільної безпеки та заклала основи для подальшого розроблення Державної програми розвитку ВООД.

На сучасному етапі розвитку державності, склалися умови та виникла нагальна потреба інституалізації теорії ВООД, як окремого компонента у структурі воєнної науки, що дозволить удосконалити, впорядкувати і інтегрувати воєнну науку в інші сфери суспільних наук, насамперед, науку державного управління, адаптувати її до сучасних умов і потреб практики забезпечення захисту національних інтересів.

Список літератури

1. Говоруха В.В. До питання визначення функцій воєнної організації держави / В.В. Говоруха, Ю.П. Бабков // *Наука і оборона*. – 2001. – № 2. – С. 14-19.
2. Гриненко О. Проблеми формування цивільно-військових відносин в Україні / О. Гриненко, М. Денежкін // *Наука і оборона*. – № 2. – 2002. – С. 36-40.
3. Горovenko В. Проблеми визначення складу Воєнної організації держави та планування її розвитку / В. Горovenko, М. Лобко // *Наука і оборона*. – 2008. – № 1. – С. 8-12.
4. Гриценко А. Про функції Воєнної організації держави / А. Гриценко, Г. Перепилиця // *Наука і оборона*. – 1999. – № 1. – С. 28-33.
5. Нечхаєв С. Погляди на зміст і структуру Концепції розвитку Воєнної організації держави / С. Нечхаєв // *Наука і оборона*. – 2007. – № 3. – С. 23-27.
6. Поляков Л. Воєнна організація держави і сектор безпеки: актуальні питання інституалізації та розвитку / Л. Поляков, В. Корендович, І. Рудницький // *Наука і оборона*. – 2008. – № 1. – С. 3-7.
7. Семенченко А. Стратегічне планування у сфері оборони: методичні та практичні аспекти / А. Семенченко, О. Косогов // *Наука і оборона*. – № 2. – 2005. – С. 3-6.
8. Телелим В. Деякі міркування щодо визначення категорій „воєнна організація держави” та „військове формування” / В. Телелим // *Наука і оборона*. – 2007. – № 4. – С. 7-9.
9. Шамрай В. Державне управління військовими формуваннями воєнної організації: стан та тенденції розвитку в сучасній Україні: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. управління: спец. 25.00.03 „Теорія та історія державного управління” / В. Шамрай. – К., 1999. – 35 с.
10. Лукава Г. Категорії воєнного мислення / Г. Лукава // *Воєнна думка*. – 1973. – № 7. – С. 15-23.
11. Калашиник В.С. Глумачний словник української мови / В.С. Калашиник. – Х.: Прапор, 2004. – 992 с.
12. Конституція України: Закон Верховної Ради України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. [Електрон. ресурс] / Документи видавника (Верховна Рада України, 1996 р.) / Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
13. Печуров С.О. некоторых аспектах военных реформ в зарубежных странах / С.О. Печуров // *Зарубежное военное обозрение*. – 2004. – № 2. – С. 4-9.
14. Николаев А.И. Оборона России [Текст] / А.И. Николаев. – М.: Военная политология, 2003. – 356 с.
15. Про основи національної безпеки України [Електрон. ресурс]: Закон України № 964/2003 від 19.06.2003 р. // Режим доступу до ресурсу: www.infodisk.com.ua.
16. Про Стратегію національної безпеки України [Електрон. ресурс]: Указ Президента України № 105/2007 від 12.02.2007 р. // Режим доступу до ресурсу: www.infodisk.com.ua.
17. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави [Електрон. ресурс]: Закон України № 975/2003 від 19.06.2003 р. // Режим доступу до ресурсу: www.infodisk.com.ua.
18. Про правовий режим надзвичайного стану [Електрон. ресурс]: Закон України № 1550/2000 від 16.03.2000 р. // Режим доступу до ресурсу: www.infodisk.com.ua.
19. Про правовий режим воєнного стану [Електрон. ресурс]: Закон України № 1647/2000 від 06.04.2000 р. // Режим доступу до ресурсу: www.infodisk.com.ua.
20. Воєнна доктрина України [Електрон. ресурс]: Указ Президента України № 648/2004 від 15.06.2004 р. // Режим доступу до ресурсу: www.infodisk.com.ua.

Надійшла до редколегії 19.02.2013

Рецензент: д-р техн. наук, ст. наук. співр. А.М. Зубков, Академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного, Львів.

ВОЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ГОСУДАРСТВА: ПРОБЛЕМЫ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ, ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Г.В. Ефимов

Статья посвящена исследованию проблем обеспечения национальной безопасности Украины, которая во многом зависит от четкого определения категориально-понятийного аппарата, который регламентирует деятельность государственных структур в этой сфере, сущности и функции Военной организации государства, сектора безопасности, их состава, структуры и основных заданий при обеспечении обороноспособности и неприкосновенности государства.

Ключевые слова: понятие, категория, термин, определение, Военная организация государства, сектор безопасности, военные формирования.

MILITARY ORGANIZATION OF STATE: PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT, TERMINOLOGICAL ASPECT

G.V. Yefimov

This article is researching problems of providing national security of Ukraine, which mainly depends upon the differentiation in categorical and notional machinery that regulates actions of state apparatus in the given sphere, defines nature and functions of military state organization, security sector, its' composition, structure along with the main tasks in the sphere of military security and sovereignty of state.

Keywords: notion, category, term, definition, military organization of state, security sector, military formations.